

Sociálně demokratické strany v ČR, Maďarsku a na Slovensku a jejich pozice k zavedení Evropského stabilizačního mechanismu

Social Democratic Parties in the Czech Republic, Hungary and Slovakia and
Their Positions towards the European Stability Mechanism

PAVLÍNA JANEBOVÁ¹

Abstract: *The article examines the positions of the Czech, Hungarian and Slovak social democratic political parties on the introduction of the permanent European Stability Mechanism as a means of addressing the economic and debt crisis in the EU. Using the categories of frames used by political parties in relation to the EU (utilitarian and cultural) introduced by Helbling et al., the political parties' representatives' speeches and written statements are analyzed. The analysis showed that all three of the parties use similar arguments and they tend to frame their opinions in both utilitarian and cultural terms with the category of "political efficiency" being the most frequent. While the most extensive debate about the issue was in Slovakia as the only Eurozone member of all three given countries, the Hungarian MSzP was able to conceive the topic in a broader context. The similarity of the positions of all three examined parties may indicate an ability of national political parties to constitute one of the key pillars in developing a supranational political system in the EU.*

Keywords: *Social Democracy; European Stability Mechanism; ČSSD; MSzP; SMER; Framing*

1. Úvod

Problematika evropské integrace v minulosti představovala, a i nadále představuje pro politické strany v národních státech výzvu, pokud jde o nalezení konzistentní a koherentní pozice k ní napříč pokud možno celou stranou. Bylo empiricky dokázáno nejen to, že koncept stranických rodin, odpovídající právě ekonomické dimenzi tradičních Rokkanových dělicích linií, nemůže být uspokojivě bezevbytku

---

¹ Interní doktorandka, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita. Joštova 10, 60200 Brno / Department of International Relations and European Studies, Faculty of Social Studies, Masaryk University, Brno, Czech Republic. Contact: janebova@mail.muni.cz.

aplikován na politické strany v postkomunistických státech střední a východní Evropy, nýbrž také že jeho aplikace může být s ohledem na téma evropské integrace – problematická, i pokud jde o „staré“ členské státy. Někteří autoři a autorky se ve svých textech snaží o asociování pozic k tématu evropské integrace s pozicí konkrétní strany ve stranickém systému či ve středu/na okraji politického spektra. Podle některých názorů je pomyslná osa znázorňující pozici politické strany k vývoji evropské integrace kolmá na osu znázorňující pravolevé spektrum (nejpodrobněji Hix a Lord 1997). Takové úvahy se mohou ukázat jako opodstatněné, je nicméně třeba mít na paměti, že jde stále o identifikaci pozice na ose „pro/proti integraci“ ve smyslu posilování nadnárodního principu v EU. S narůstajícím množstvím pravomocí a oblastí politik přesunutých na unijní úroveň se pro členské státy, potažmo tedy pro politické strany v těchto zemích, objevila nutnost vyjadřovat se k velmi specifickým politickým rozhodnutím vznikajícím na komunitární rovině.

V rámci tohoto textu se pokusím na příkladu takového konkrétního politického rozhodnutí, kterým je přijetí Evropského stabilizačního mechanismu, analyzovat rozdíly či podobnosti v pozicích sociálně demokratických stran ve třech zemích střední Evropy, konkrétně v České republice, v Maďarsku a na Slovensku – České strany sociálně demokratické (ČSSD), Maďarské socialistické strany (*Magyar Szocialista Párt*, MSZP) a SMER – Sociální demokracie (SMER-SD).

Text bude strukturován následujícím způsobem: V první kapitole dojde ke shrnutí dosavadního stavu souvisejícího výzkumu a v návaznosti na něj ke zdůvodnění relevance textu. Druhá kapitola uvede metodologická východiska. Třetí kapitola představí zdroje, z nichž bude výzkum vycházet, a identifikuje základní limity plynoucí z jeho nastavení. Čtvrtá kapitola stručně představí charakteristiky ESM. Pátá kapitola rozebere obecná ideologická východiska politických stran náležejících do sociálně demokratické stranické rodiny. Další části se pak budou věnovat jednotlivým zkoumaným politickým stranám a způsobu, jakým rámovaly téma ESM. V závěru dojde k sumarizaci a diskusi poznatků, společně s identifikací možných oblastí dalšího výzkumu.

2. Přínos výzkumu k dosavadnímu stavu poznání

Texty týkající se oblasti vymezování politických stran k problematice evropské integrace na obecné úrovni se zabývají potenciálním vztahem pozic stran na klasických osách pravice – levice, příp. liberalismus – konzervatismus (Hix a Lord 1997; Bartolini 2003; Down a Wilson 2010; van der Eijk a Franklin 2004 a další). Tyto studie se shodují v tom, že tento vztah rozhodně není jednoznačný, zejména kvůli odlišným národním kontextům. Například Hanspeter Kriesi nebo Gary Marks, Carole J. Wilson a Leonard Ray (viz níže) vytvářejí na základě obecných předpokladů o ideologických pozicích tradičních politických stran jakési typologie jejich pravděpodobných postojů k evropské integraci v širším smyslu. Ben Crum

(2007) se potom ve svém výzkumu soustředil mimo jiné na to, jak se politické strany v 10 členských státech EU stavěly k otázce přijetí Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Jeho závěry potvrzují předpoklad, že ideologické pozice tradičního „prointegračního jádra“ (sociální demokraté, liberálové, křesťanští demokraté) jsou napříč jednotlivými státy jednotné.

Pokud jde o zkoumání stranických rodin a jejich zástupců v celoevropském kontextu, řada knih se jimi zabývá v historické perspektivě (k sociální demokracii například Kitschelt 1994; Featherstone 1988). Otázku ideologické koherence stran řeší například Edoardo Bressanelli (2014), který ve svém výzkumu hodnotí vliv rozšíření politických frakcí v Evropském parlamentu o poslance ze zemí východního rozšíření v roce 2004. Na základě sledování jednotnosti v hlasování jednotlivých frakcí usuzuje, že strany pocházející se střední a východní Evropy se ideologicky v zásadě neliší od svých protějšků v Evropě západní (a tedy ani od sebe navzájem).

Způsob, jakým se politické strany vyjadřují o tématech spojených s EU (tj. rámuje je), zkoumají například Paul Statham a Emily Gray, kteří se zabývají výhradně situací ve Velké Británii. Společně s Ruudem Koopmansem je pak Paul Statham zkoumal projevy euroskepticismu u politických stran v sedmi evropských státech. Podobně Marc Helbling, Dominic Hoeglinger a Bruno Wüest (2010) se zaměřují na analýzu toho, jak problematiku evropské integrace rámuje zástupci nejvýznamnějších stranických rodin (podrobně viz níže).

Předkládaný text kombinuje některé výše uvedené přístupy. Zkoumá vzájemnou koherenci pozic stran náležejících do stejné stranické rodiny ohledně evropského tématu, nicméně činí tak v jejich národních kontextech a prostřednictvím analýzy nikoli pouze toho, jaké pozice zastávají, nýbrž zejména toho, jak tyto pozice komunikují. Problematika Evropského stabilizačního mechanismu (dále též „ESM“ či „mechanismus“) v sobě kombinuje přinejmenším dvě dimenze. Není třeba zdůrazňovat, že ESM vznikl jako nástroj, jehož prostřednictvím se EU měla pokud možno vyrovnat s následky hospodářské a finanční krize a eliminovat pravděpodobnost jejího opakování. Primárně jde tedy o nástroj nabízející ekonomická řešení. Zároveň v sobě však nepopíratelně obsahuje politický rozměr, vzhledem k tomu, že představuje krok směrem k větší integraci členských států. V textu vycházím z předpokladu, že navzdory radikálně odlišné historii a okolnostem vzniku tří jmenovaných stran je jejich ideologie blízká, což se mimo jiné projevuje i ve skutečnosti, že členové všech tří těchto stran v Evropském parlamentu náleží do skupiny Progresivní aliance socialistů a demokratů pro Evropu. Sociální demokracie v České republice, Maďarsku a na Slovensku byly coby předmět tohoto textu vybrány právě z toho důvodu, že představují v daném regionu v podstatě jedinou stranickou rodinu, jejíž zástupci jsou ve všech těchto stranických systémech relevantní (na rozdíl například od komunistů či liberálů). Navíc vzhledem k obecným sociálně demokratickým ideologickým východiskům (viz níže) jsou tyto strany potenciálně nejvíce

nakloněny evropské integraci. Kromě ideologické afiliace daných stranických formací a geografické polohy států, v nichž působí, patří mezi jejich sdílené atributy i srovnatelná velikost a ekonomická síla „jejich“ států, stejná délka členství v EU a v neposlední řadě sdílená totalitní minulost.

Relevance tohoto textu netkví pouze v potenciálním potvrzení či vyvrácení výše uvedeného předpokladu o koherenci postojů stran ve vztahu ke specifickému unijnímu opatření, potažmo reprezentujícímu přístup EU k ekonomické integraci. V širším kontextu lze na tento text pohlížet jako na případovou studii přispívající k poznání toho, jsou-li evropské politické strany (ať už hovoříme o frakcích v EP či o politických stranách na evropské úrovni), schopny agregovat zájmy svých potenciálních voličů ze všech členských států EU. Závěry tohoto textu mohou představovat první (malý) díl pomyslné mozaiky výzkumu nikoli pouze národně, nýbrž i regionálně specifických stranických pozic k politikám EU.

3. Metodologická východiska

Za tímto účelem budu analyzovat, jak představitelé zkoumaných politických stran ve svých vyjádřeních rámovali problematiku přijetí ESM, respektive úpravu Smlouvy o fungování EU (dále též SFEU), která byla za účelem přijetí ESM nezbytná.

Analýza rámování představuje v sociálněvědním výzkumu metodu, která je přiznaně subjektivní. Na rozdíl od obsahové analýzy z velké části spoléhá na hledání skrytých významových struktur, které není možné vnímat přímo (Van Gorp 2007: 71). V tomto smyslu je třeba vyjasnit, že tento text primárně aspiruje na identifikaci rozdílů v rámech užívaných při komentování aspektů ESM třemi sociálně demokratickými stranami v regionu, který je do značné míry specifický, nikoli na vytvoření typologie aplikovatelné obecně nad rámec tohoto regionu.

Rámovat podle Entmana (1993: 52) znamená „vybrat některé aspekty vnímané reality a učinit je významnějšími v komunikovaném textu s cílem prosadit konkrétní definice problému, interpretaci příčin, morální hodnocení a/nebo doporučené řešení“. Rámy přitom mohou být přítomny v mysli mluvčího, ve sdělovaném textu, v mysli příjemce sdělení nebo v kultuře (Entman 1993: 52). Mluvčí podle Entmana vykonává buď vědomě, nebo nevědomě rámovací úsudky o tom, co říct, které jsou vedeny rámy, organizujícími jeho hodnotový systém. Pro potřeby tohoto textu omezím pozornost na rámy přítomné v mysli řečníka a budu předpokládat, že představitelé politických stran svá vyjádření rámojí do velké míry vědomě, s cílem získání politické převahy nad svými oponenty. Jak tvrdí Entman (2003: 417), úspěšná politická komunikace vyžaduje rámování témat takovým způsobem, aby vedla k prosazení percepce a interpretací, které prospívají jedné straně a škodí straně druhé.

Pokud jde o koncept rámu (*frame*) v politické vědě, je třeba vyjasnit jeho vztah ke staršímu konceptu *ideologie*. Vzhledem k tématu tohoto textu – tedy postojům

politických stran, které by, pokud jde o ideologii, na první pohled měly být velmi podobné – je to obzvlášť relevantní. Pojmy „rám“ a „ideologie“ jsou často v literatuře používány jako vzájemně zaměnitelné. Klíčovým atributem rámu, který jej odlišuje od ideologie, je jeho vědomá konstrukce a užití s cílem získat podporu ostatních (Oliver a Johnston 2000: 1). Jak tedy Oliver a Johnston (2000: 8) dále poukazují, zjednodušeně lze říci, že zatímco rámování se váže spíše k *procesu* (srov. Benford a Snow 2000: 614), ideologie odkazuje k *obsahu* sdělení. Ideologie mohou často plnit funkci rámu, zároveň ale ne všechny rámy jsou ideologiemi. Koncept ideologie se ve své čisté podobě nevztahuje k tomu, jak je daný „soubor idejí“ relevantní v konkrétním kontextu a jaký má vliv na jazyk, význam slov a jejich spojení, nýbrž k idejím samotným, ke struktuře názorů na společnost, jejich etickému, morálnímu a politickému obsahu, hodnotám a normám, porozumění jejich původu a logice (Oliver a Johnston 2000: 13). Snow a Benford (2000: 58) vidí ideologii jako kulturní zdroj pro aktivitu rámování. Jak tyto dva autoři tvrdí ve své reakci na výše zmíněný text Oliver a Johnstona, proces rámování v sobě obsahuje artikulaci a zdůrazňování názorů a hodnot, a to většinou asociovaných s nějakou ideologií. Rámování může podle těchto autorů vykonávat ve vztahu k ideologii i jakousi „nápravnou“ či „doplňující“ (*remedial*) funkci, když poskytuje členům sociálních hnutí (či v tomto případě politických stran) možnost reagovat na nesoulad mezi jejich ideologickými pozicemi na jedné straně a realitou na straně druhé.

Jakkoli kriticky na své konceptualizace pojmů rám(*ování*) a ideologie obě zmíněné dvojice autorů vzájemně pohlíží a přesto, že se jejich argumentace jasně verbálně liší (zejména v důsledku toho, že Oliver a Johnston ve svém textu sice deklarují, že hovoří primárně o *rámování* jakožto procesu, ačkoli se ve skutečnosti věnují spíše konceptu *rámu* jako výsledku tohoto procesu), domnívám se, že na hlavních odlišnostech mezi rámem a ideologií se v zásadě shodují. V návaznosti na ně budu v tomto textu chápat rámy (tedy hlavní předmět zkoumání) jako něco, co je dozajista ovlivněno ideologií, zároveň však budu brát na vědomí, že představitelé politických stran ve svých vyjádřeních přinejmenším zčásti své politické pozice rámují s cílem získat pro ně co největší podporu. V tomto smyslu lze rámy, vznikající jako výsledek procesu rámování, označit za projev strategie politické strany k zisku volební podpory. Například Petr Kopecký a Cas Mudde hovoří o tom, že ideologie a strategie (tzn. zaujímání pozic například podle momentálního postavení ve stranickém systému) ve výzkumu motivací politických stran pro zaujímání určitých pozic představují do velké míry protikladné koncepty, přičemž na základně svého výzkumu vyjadřují přesvědčení, že názory politických stran na témata související s EU jsou častěji projevem jejich ideologie, spíše než strategie, ačkoli prezentují i názory tvrdící opak (Kopecký a Mudde 2002: 319–320). Pro potřeby tohoto textu odhlédneme od rámování jako procesu a zaměříme se čistě na výsledné rámy a jejich užití a jejich podobnost mezi třemi zkoumanými politickými stranami.

Při kategorizaci jednotlivých ráků vyjdeme z přístupu aplikovaného Marcem Helblingem a kol. (2010: 499–501). Ti na základní úrovni s odkazem na Jürgena Habermase rozlišují mezi *kulturními* ráky na jedné straně a *utilitárními* ráky na straně druhé, z nichž nejvýznačnější je pak kategorie ráků ekonomických. Kulturní ráky odkazují k idejím a hodnotám náležejícím dané společnosti. Jednou z klíčových podkategorií jsou nacionalistické ráky, pojímající národní suverenitu jako cíl sám o sobě (nikoli tedy jako prostředek k dosažení nějakého dalšího, utilitárního cíle). K této podkategorii je pak kontrastní podskupina ráků multikulturních/inkluzivních (zdůrazňujících potřebnost otevřenosti a kulturní výměny) a multikulturních/univerzalistických (odkazujících k obecným morálním principům a univerzálním právům). Helbling a kol. nicméně poukazují k tomu, že dvě právě zmíněné podkategorie kulturních ráků jsou empiricky pouze obtížně oddělitelné. Další kategorií jsou ráky ekonomické. Podkategorie této skupiny odkazují k vlivu evropské integrace na tradiční ekonomický levo-pravý konflikt. Jde o ráky odkazující k tématům práce a sociálních jistot (nezaměstnanost, platy, welfare state) a ráky odkazující k ekonomické prosperitě a vlivu, který na něj má proces evropské integrace. Poslední kategorií pak jsou ostatní utilitární ráky, obsahující podskupiny politické efektivity, bezpečnosti a ekologie. Při analýze vyjádření politiků a jejich argumentace budu tedy hledat výrazy a slovní spojení do těchto ráků spadající. Důraz bude kladen na celkové vyznění jednotlivých argumentů a nikoli na jednotlivá slova. Jejich význam bude hodnocen s ohledem na kontext, v němž byla použita.

4. Korpuz a limity výzkumu

Zdrojem analyzovaných vyjádření budou webové stránky zkoumaných politických stran a záznamy rozprav o tématu v národních parlamentech, respektive záznamy vyjádření zástupců zkoumaných politických stran pořizené v jejich rámci. Doplnkovým zdrojem pak budou vybraná vyjádření sociálně demokratických politiků zprostředkovaná médii. V tomto případě je nutné poznamenat, že téma ESM nebylo v České republice a Maďarsku, na rozdíl od Slovenska, reflektováno v nijak rozsáhlé míře. To pravděpodobně lze připsat na vrub skutečnosti, že navzdory tomu, že schválení změny SFEU (viz níže) se týkalo všech členských států EU, v ČR a Maďarsku coby nečlenských zemích eurozóny nebyla debata vnímána jako tak klíčová, jako na Slovensku. Korpuz textů, z nichž analýza vychází, je omezen lety 2011–2013, tedy lety, kdy v členských státech Unie probíhala jednání o přijetí ESM nejintenzivněji vzhledem k tomu, že probíhala schvalování potřebné změny smluv a dále samotného mechanismu.

Pokud jde o parlamentní rozpravy, jsou do analýzy zahrnuta projednávání ESM v rámci oficiálního bodu schůze (tzn., že jsou vyloučena vyjádření týkající se ESM, která zazněla v rámci debat primárně se zabývajících jiným tématem). Na webových stránkách byla pozornost věnována pouze takovým textům, v nichž byl

ESM zmíněn v souvislosti s vyjádřením pozice, kterou k němu daná strana zaujímá. Tyto texty byly na stránkách identifikovány prostřednictvím fulltextového vyhledávání. Zařazené texty z médií byly vybrány za využití mediální databáze Anopress.

Uvedené omezení s sebou pro výzkum přináší jisté limity, z hlediska nastavení výzkumu je nicméně nutné. Omezíme-li zkoumaná vyjádření zástupců stran na projevy v parlamentech a na oficiálních webových stránkách, bude tak zaručeno, že budeme vycházet ze zdrojů, které jsou pro všechny strany ekvivalentní. Kromě obsahu na webových stránkách by bylo možné zkoumat i například i vyjádření na sociálních sítích, ta se však vyznačují vysokou mírou neformálnosti a navíc ne všechny strany tyto kanály využívají do stejné míry. Přestože totéž lze do velké míry tvrdit i o webových stránkách, domníváme se, že ty jsou politickými stranami jako způsob komunikace s veřejností používány déle a představují tedy platformu, která je stabilnější. Zároveň lze argumentovat tím, že sociální sítě a způsob komunikace na nich se často vyznačuje jistou mírou neformálnosti, vyplývající koneckonců i z faktu, že žádoucí formou vyjádření je v jejich případě *statement*, který je pokud možno krátký, nepřilíš komplikovaný a schopný upoutat pozornost co nejširšího publika. Z toho důvodu by zahrnutí vyjádření na sociálních sítích do analýzy, nebylo přínosné. Platforma webové stránky naproti tomu poskytuje širší prostor pro detailní vyjádření, která jsou zároveň formálnějšího charakteru. Zároveň je však webový obsah přístupnější veřejnosti, než programové dokumenty, jelikož se zabývá aktuálními a konkrétními tématy.

Zahrnutím pouze vybraných zdrojů dojde k tomu, že zdrojová základna pro analýzu bude relativně omezená, zároveň se však domnívám, že dostatečná pro uvedený typ a rozsah výzkumu, respektive s ohledem na výše uvedenou argumentaci ohledně vhodnosti zahrnutých zdrojů. Pozornost je v analýze zaměřena na obsah vyjádření, nikoli jejich počet či relativní poměr.

Další potenciální limit může spočívat ve skutečnosti, že zkoumané politické strany na svých webech prezentují odlišný typ vyjádření, případně vyjádření aktérů (členů stran) na odlišné hierarchické úrovni ve stranické struktuře. Vyjdu-li však ze skutečnosti, že všechny zkoumané strany ke své prezentaci využívají webové stránky, které jim všem samozřejmě poskytují pro vyjádření víceméně stejný prostor, pak není třeba brát ohled na to, či vyjádření se na nich konkrétně objevují – jedná se o představení stranických pozic k danému tématu na platformě, která je, vedle programových dokumentů a mediálních vyjádření, velmi významná. Jinými slovy, důležitost prezentace stranických pozic na webu je tak vysoká, že je důvodné předpokládat, že vyjádření do ní zahrnutá skutečně reprezentují názor strany, a to bez ohledu na to, zda je tento názor vysloven předsedou strany, řadovým členem či například zástupcem v EP. V případě MSZP jsou tak například podkladem pro analýzu vyjádření jejich zástupců v EP, jelikož ti jsou

v komunikaci se svými voliči prostřednictvím webu mnohem aktivnější, než je tomu v případě ostatních dvou stran.

Oba, respektive všechny tři výše zmíněné zdroje, tj. vyjádření na webových stránkách, v rozpravách v parlamentu i v médiích, jsou z pohledu této analýzy srovnatelně vypovídající. Je zjevné, že se jednotlivé typy vyjádření obecně liší v řadě aspektů, mezi něž dozajista patří dynamika, styl a podobně. Pro výzkum rámování tak, jak je popsany výše, se však tyto zdroje právě z tohoto důvodu vzájemně doplňují.

5. Stručná charakteristika ESM

Evropský stabilizační mechanismus vznikl jako dlouhodobé řešení potenciálních finančních potíží členských zemí Eurozóny, s cílem nahradit dočasné nástroje řešení důsledků hospodářské a finanční krize, které se projeví zejména v jižních členských státech eurozóny. Těmito dočasnými nástroji byly Evropský nástroj finanční stability (*European Financial Stability Facility*, dále též EFSF) a Evropský mechanismus finanční stabilizace (*European Stability Mechanism*, dále též ESM).² Vznik ESM proběhl na základě doplnění článku 136 Smlouvy o fungování EU o odstavec pravící, že „členské státy, jejichž měnou je euro, mohou zavést mechanismus stability, který bude aktivován v případech, kdy to bude nezbytné k zajištění stability eurozóny jako celku. Poskytnutí jakékoli požadované finanční pomoci v rámci tohoto mechanismu bude podléhat přísné podmíněnosti.“ (čl. 136 SFEU). Zásadním rysem opatření je, že bude použito pouze v případě naprosté nevyhnutelnosti a ohrožení stability eurozóny (Christova 2011: 52). Rozhodnutí o inkorporaci tohoto odstavce bylo Evropskou radou schváleno 25. března 2011. V souladu s primárním právem EU podléhalo toto rozhodnutí ratifikaci všemi tehdejšími sedmadvaceti členskými státy, tato ratifikace nicméně proběhla v rámci tzv. zjednodušené legislativní procedury, která nevyžaduje souhlas všech národních parlamentů členských zemí. Doplnění výše uvedených dvou vět do SFEU samo o sobě neznamená založení ESM, nýbrž pouze jeho vznik z hlediska unijního primárního práva umožňuje. Samotný ESM byl zřízen coby předmět mezivládní smlouvy mezi členskými státy eurozóny, ovšem s možností zapojení členských států EU, které prozatím společnou měnu nepřijaly. Tyto státy se na mechanismu mohou podílet na ad hoc základě, přičemž v takovém případě budou mít své zástupce na relevantních jednáních ESM a budou mít k dispozici potřebné informace (ESM 2012).

ESM může podporovat stabilitu eurozóny pěti možnými způsoby. Jde o poskytování půjček zemím, nacházejícím se ve finančních problémech,

---

² Vzhledem ke skutečnosti, že analýza unijních nástrojů řešení krize není předmětem tohoto textu, nebudeme na tomto místě tyto nástroje popisovat. Informace o jejich charakteru jsou dostupné na webových stránkách EFSF (2015).

nákupem dluhopisů svých členských zemí na primárních i sekundárních dluhových trzích, poskytováním preventivní finanční pomoci ve formě úvěru, financováním rekapitalizací finančních institucí prostřednictvím půjčky vládě nebo přímou rekapitalizací finančních institucí (ESM 2015). Finanční prostředky z ESM mohou podle smlouvy o jeho založení být vynakládány pouze za podmínek striktní ekonomické politiky, programu makroekonomického přizpůsobení a důkladné analýzy udržitelnosti veřejného dluhu. Smlouva předpokládá, že ESM bude úzce spolupracovat s Mezinárodním měnovým fondem (MMF). Stát, který požádá o udělení prostředků z ESM, by podle očekávání měl podobnou žádost podat i k MMF. Maximální objem prostředků fondu byl stanoven na 500 miliard eur.

V souladu s výše uvedeným lze očekávat, že v případě ESM budou ekonomické rámy odkazovat k rozporu mezi názory na to, zda je zavedení ESM výhodné z hospodářského hlediska, ať už pro celou Unii či pro členské státy. Lze přitom očekávat obtížné empirické oddělení od rámu solidarity mezi členskými státy EU, spadajících do „multikulturně-univerzalistické“ kategorie. Utilitární rámy související s politickou efektivitou budou odkazovat k rozporuplné demokratické legitimitě navrhovaných opatření a skutečnosti, že jeho nastavení, tak, jak je popsáno ve smlouvě o jeho založení, nepočítá s parlamentní kontrolou. Vzhledem k tomu, že ESM vznikl na základě mezivládní smlouvy, tedy technicky mimo rámec EU, nedisponuje v jeho případě kontrolními pravomocemi ani EP či jiná z unijních institucí (srov. Belling 2014).

6. Obecná sociálně demokratická východiska

Při evaluaci významu základních teoretických východisek sociálně demokratických stran pro jejich reálnou politiku je zapotřebí obezřetnosti, ostatně stejně jako v případě vlivu výchozí ideologie na činnost jakýchkoli politických subjektů. Jak poznamenává například Sheri Berman (2006: 201–202), při zahrnutí proměnné ideologie do historického či sociálněvědního výzkumu je třeba zohlednit, že ideologii nelze považovat za výhradně interně ani externě utvářenou, nýbrž za výsledek vzájemně dynamicky působících faktorů jak na straně aktérů, tak na straně struktury, v níž se pohybují. Jakkoli je tedy možné se obecně ztotožnit s tvrzením, že mezi sociálně demokratická východiska patří důraz na význam politiky spíše než ekonomiky, na sociální spravedlnost, komunitární rozměr a nutnost prostřednictvím institucí omezovat vliv kapitalismu na společnost, je rozhodně třeba vzít v úvahu i potenciálně se různící interpretace těchto principů konkrétními politiky v konkrétních situacích a v různých kontextech. Případy související se specifickým tématem evropské integrace jsou v tomto, jak již bylo naznačeno výše, ještě problematičtější, neboť individuálním politikům ponechávají vzhledem ke své nesnadné přiřaditelnosti k těmto základním

principům ještě větší prostor pro jejich vlastní výklad slučitelnosti s tím či oním ideologickým postojem.

Jak poznamenává Kevin Featherstone (1988: 1–3), i přes zjevný internacionalistický rozměr socialismu odrážela realita procesu evropské integrace spíše preference politického středu (a pravice), než levice. Ze strany socialistických či sociálně demokratických politických stran ve státech západní Evropy se setkávala s různými odpověďmi. I v současnosti je EU stále často označována za neoliberaální projekt. Jako taková je vnímána především politickými stranami pohybujícími se na levém okraji spektra, tj. především stranami komunistickými. Ačkoli v počátcích ideologie sociálně demokratických stran stojí, stejně jako je tomu u stran komunistických, marxismus, první jmenované se od těch druhých liší v tom, že neakcentují nutnost boje proti kapitalismu jako takovému a jeho finální eliminace. Sociální demokraté usilují spíše o politickou korekci fungování kapitalistického hospodářství tak, aby byly zohledněny i zájmy sociálně slabších součástí populace, přičemž klíčový je pro ně pojem *solidarity*. Tradičně byla ve snaze o takovou korekci zdůrazňována zejména role národního státu. V průběhu minulého století nicméně nepopíratelně došlo k umenšení role národního státu coby tradičního nositele suverenity jak vzhledem k vlastním občanům, tak k subjektům mezinárodního prostředí, a to v důsledku procesů souvisejících s globalizací. Evropská společenství/EU (by) mohla představovat způsob, jak se s touto skutečností vyrovnat a zaujmout ve výše zmíněném smyslu místo národních států.

Na úroveň evropského integračního projektu se posouvá tradiční sociálně demokratický argument, že demokratizace je prostředkem a zároveň cílem sama o sobě – v souladu se sociálně demokratickou ideologií je tedy namíště usilovat o demokratizaci EU a její přiblížení občanům (Berman 2006: 214). Na druhé straně je ze socialistické perspektivy možné nahlížet na ES/EU jako „utiskující a izolovaný klub“, přičemž nezávislé konání v rámci národa má větší prospěšnost (Featherstone 1988: 10–11). Gary Marks, Carole J. Wilson a Leonard Ray v kontextu socio-ekonomických dělicích linií tvrdí, že sociálně demokratické strany zastávají mírně pozitivní postoj k ekonomické integraci v rámci Evropy (jelikož integrace sice posiluje hospodářský růst, nicméně omezuje možnosti welfare a vládních regulací) a silně pozitivní postoj k integraci politické, která navyšuje možnosti celoevropské regulace (Marks, Wilson a Ray 2002: 587). Kriesi hovoří o potenciálu tématu evropské integrace mobilizovat voliče na základě strukturálního konfliktu mezi „vítězi“ a „poraženými“ v důsledku procesu transformace, které s sebou evropská integrace přináší, jinými slovy mezi „integrací“ a „demarkací“ národní komunity. Sociálně demokratické strany (v kontrastu ke stranám „klasické levice“, tedy stranám komunistickým) zaujaly podle Kriesiho k integraci spíše pozitivní vztah (Kriesi 2007: 86–88).

Ve specifickém kontextu postkomunistické střední Evropy, tedy regionu, do něž náleží všechny tři námi zkoumané státy, je navíc třeba vzít při formování

pozic jednotlivých politických subjektů ten fakt, že se svržením totalitních režimů šel obvykle ruku v ruce zahraničněpolitický étos „návratu do Evropy“. Středoevropské sociální demokracie nestály u vzniku integračního projektu a neměly, jako jejich „protějšky“ v západní části kontinentu, možnost se po konci druhé světové války možnost podílet na rozhodnutí o tom, zda se k němu jejich stát připojí či nikoli, respektive na utváření charakteru ES a později EU. Na začátku 90. let minulého století a v jejich průběhu byl pozitivní přístup k evropské integraci do velké míry automatický – jak poznamenává Ágnes Bátorová (2002: 526), pro sociálně demokratické strany vznikající coby nástupnické subjekty někdejších vládnoucích komunistických stran (například MSzP, která vznikla jako nástupkyně Maďarské socialistické dělnické strany [*Magyar Szocialista Munkáspárt*, MSzMP]) představoval kladný postoj k integraci do tehdejších ES způsob, jak deklarovat změnu své identity a distancovat se od svých totalitních předchůdkyň. Pro sociálně demokratické strany, které byly součástí demokratické opozice, pak byla inklinace k začlenění do ES přirozeným pokračováním jejich protikomunistické ideologie.

Interpretaci charakteru ESM z pozice současných sociálních demokracií však nelze založit pouze na výše zmíněných ideologických předpokladech, přičemž ani tehdy by přirozeně nebyla jednoznačná. ESM lze vnímat jako nástroj založený na vzájemné solidaritě jednotlivých členských zemí EU a jako takový by měl sociálně demokratickým stranám v zásadě vyhovovat. Za potenciálně problematické lze označit výše zmíněné demokratické deficity fungování mechanismu.

Vliv na evaluaci nastavení ESM, respektive na způsob komunikace stranické pozice směrem k potenciálním voličům, mohla v námi zkoumaných případech mít i tendence konkrétních stran zapojovat do vytváření své image a získávání volebních hlasů populistické prvky či apelovat na „národní“ rozměr preferencí svých potenciálních voličů. Zde je namísto hovořit zejména o straně SMER.³ Právě v případě Slovenska, které je jako jediné z námi zkoumaných zemí členským státem eurozóny a tudíž automatickým přispěvatelem ESM, je přitom očekávatelné, že se SMER coby opoziční strana bude z tématu snažit vyžít politické body prostřednictvím kritiky povinnosti poskytovat finanční prostředky zadluženým členským státům Unie. Oproti tomu ČSSD a MSzP projevují proevropská stanoviska často ve zjevné snaze vymezit se proti spíše „eurorealistickým“ pozicím svých hlavních politických oponentů, kteří byli v námi

---

³ Strana SMER se zejména v počátcích své existence vyznačovala vysokou mírou populismu založeného na kritice mainstreamových politických stran jak na levé, tak pravé straně spektra. V období mezi lety 2002 a 2006 a následně poté, co se dostala do vlády, však strana posílila svou sociálnědemokratickou identitu, zatímco potlačila populistickou rétoriku (Spáč 2012: 246). Program a rétorika představitelů strany SMER nicméně i po tomto období nesla stopy nacionalismu, zejména pokud jde o problematiku maďarské menšiny na Slovensku (Hloušek a Kopeček 2010: 33–34).

zkoumané době ve vládě – tedy Občanské demokratické strany (ODS) a strany Fidesz.

7. Česká strana sociálně demokratická

ČSSD setrvala v letech 2006–2013 v parlamentní opozici, ačkoli z voleb v roce 2010 vyšla jako vítěz s nejvyšším počtem hlasů (22 %). Středopravicové vlády ODS, respektive koalic ODS a dalších stran,⁴ vládnoucí v tomto období, obecně poskytovaly sociálním demokratům dostatek prostoru ke kritice jejich ekonomických politických rozhodnutí, a to zejména po roce 2008, kdy se v České republice, stejně jako v celé EU, začaly projevovat následky hospodářské a finanční krize a vláda se rozhodla jim čelit prostřednictvím řady restriktivních opatření. Jednou ze stabilních a poměrně často akcentovaných, ačkoli nikoli přímo nejkritičtějších, tematických třecích linií, byl i přístup vlády k evropské integraci a roli České republiky v ní, respektive míře zapojení do hlavního integračního proudu. ODS se dlouhodobě profiluje jako politická strana lavírující ve své pozici k EU mezi pragmatismem a větší či menší mírou skepse.

Tento názorový proud se výrazněji projevil zejména v období, kdy funkci předsedy vlády zastával Petr Nečas. To mohlo být způsobeno jednak Nečasovým skeptičtější osobním postojem k problematice integrace, ale i faktem, že do období počínajícího rokem 2010 lze datovat vznik velkého počtu unijních opatření souvisejících s krizí, stejně jako diskusi o nich. Ta od vedoucích představitelů států vyžadovala zaujetí jasného postoje, a to jak vzhledem k ostatním členským státům Unie, tak nezbytně i v rámci domácí debaty a vytváření národního stanoviska. Vláda Petra Nečase se i přes koalici s TOP09, která byla vůči evropské integraci naladěna spíše pozitivně a VV, jejichž pozice (nejen) k EU se v podstatě nikdy zcela jasně neprojevila, stavěla k těmto opatřením většinou zdrženlivě. Přinejmenším rétoricky se stavěla po bok britské vlády Konzervativní strany, která vůči EU zastává tradičně velmi realistický až skeptický postoj. Toto tvrzení se týká Paktu pro euro plus, stejně jako tzv. Fiskálního kompaktu.

---

⁴ Menšinová vláda ODS pod vedením Mirka Topolánka byla v úřadu od 4. září 2006 do 11. října 2006, koaliční vláda ODS, lidovců (KDU-ČSL) a Strany zelených (SZ) pak od 9. ledna 2007 do 26. března 2009. Po vyslovení nedůvěry v poslanecké sněmovně byla zformována překlenovací vláda pod vedením Jana Fischera, která vládla mezi 8. květnem 2009 a 13. červencem 2010. Ačkoli ve volbách 2010 byla nominální vítězkou ČSSD, opět došlo ke zformování vlády pod vedením ODS, jejímiž koaličními partnery se staly TOP 09 a VV. Tato vláda byla v úřadu od 13. července 2010 do 10. července 2013, kdy její předseda Petr Nečas rezignoval v důsledku skandálu. Prezident Miloš Zeman následně jmenoval úřednickou vládu s premiérem Jiřím Rusnokem.

Diskuse o ESM byla v České republice⁵ coby zemi, která nepatří mezi členy eurozóny, teoreticky omezena výhradně na ratifikaci změny článku 136 SFEU, která v reálném důsledku v aktuální situaci nic nového nepřinesla a představovala pouze praktické umožnění vzniku mechanismu, jehož členy se automaticky stávají pouze země platící eurem. Tento fakt se nicméně nestal překážkou toho, aby debata v obou komorách českého parlamentu tematicky pokryla nejen samotný mechanismus a vhodnost jeho zavedení, nýbrž i otázku eventuálního budoucího vstupu České republiky do eurozóny, respektive směřování evropské integrace v nejobecnějším smyslu.

ČSSD zasazovala svá vyjádření o ESM právě do kontextu kritiky vlády. Tu obviňovala z nezodpovědnosti a vědomého posouvání České republiky do vedlejšího integračního proudu. V důsledku toho dokonce Jiří Dienstbier ml. v jednom ze svých blogů na webových stránkách ČSSD hovořil o potenciální ztrátě suverenity pramenící z povinnosti České republiky řídit se v EU pravidly, na jejichž vytváření se nepodílela (ČSSD 2012). Podobné argumenty zazněly i při rozpravě v Poslanecké sněmovně. Aktuální česká vláda byla ze strany ČSSD obviněna, že svými rozhodnutími nepodílet se na některých opatřeních pro záchranu eurozóny a zároveň výhradami k zavedení ESM staví zemi od pozice, v níž bude některé klíčové informace o vývoji eurozóny získávat pouze zprostředkovaně (PS PČR 2012). Dochází zde tedy k argumentaci spadající do Helblingem a kol. definované kategorie utilitárních rámců, konkrétně politické efektivity – Česká republika by podle ní nebyla schopná efektivně fungovat jako jedna z členských zemí EU, jelikož by k takovému působení neměla dostatek informací. Pojem suverenity v rámci této argumentace představuje pomyslný konečný cíl sám o sobě a lze tedy na tomto místě hovořit o kulturním nacionalistickém rámu. To pro členy sociálně demokratické stranické rodiny nelze považovat za typické. Podobnou rétoriku lze pravděpodobně připsat na vrub snaze získat pozornost a přízeň voličů, pro které pojem suverenity (jakkoli je jde o pojem, který je ve veřejné debatě užíván velmi volně) tradičně významný. Za poukazem na možnost uměnění suverenity České republiky tak lze vidět snahu o poškozování „protivníka“, jak o ní v souvislosti s používáním rámců hovoří výše zmíněný Entman.

Z vyjádření českých sociálních demokratů je zřejmé, že počítali s budoucím vstupem České republiky do eurozóny. Tento axiom je přítomný ve všech jejich úvahách o tom, jak by se eurozóna měla aktuálně vyvíjet. Další integrace hospodářských politik je podle nich k efektivnímu fungování hospodářské a měnové unie nezbytná, stejně jako ESM coby nástroj pomoci pro ty členské země, které „se ocitly v krizi, z níž nemohou vlastními silami najít východisko“.

---

⁵ Na plénu Poslanecké sněmovny i Senátu proběhla v souvislosti se schvalováním změny SFEU dvě čtení. 24. dubna 2012 byla tato změna schválena v Senátu a 5. června 2012 v Poslanecké sněmovně.

Komentáře ČSSD k situaci ohledně ESM v sobě tedy nesly evidentní stanovisko solidarity se státy postiženými krizí, nicméně zřetelná je i pragmatická dimenze úvah. Prosperita a stabilita eurozóny jako celku a potažmo jejích jednotlivých zemí je pro Českou republiku klíčová i v tom ohledu, že do těchto zemí směřuje většina českého exportu, což ČSSD spojuje s hospodářským růstem a ten dále se sociální stabilitou.

Při projednávání změny čl. 136 v Senátu zazněly od jeho členů z řad ČSSD podobné argumenty v souvislosti s návrhem na odročení jednání. Odložení rozhodnutí Senátu by podle těchto argumentů mělo negativní vliv na trhy a země eurozóny a potažmo tedy i na Českou republiku (Senát PČR 2011). Potřeba zajištění ekonomické stability a ekonomického blahobytu pro občany patří mezi základní sociálně demokratická východiska. Opět se jedná o rám, který je ve smyslu kategorizace Helblinga a kol. jednoznačně utilitární. Zdůrazňování nutnosti solidarity lze naproti tomu zařadit spíše do skupiny rámců kulturních, konkrétně multikulturních/univerzalistických, které stojí v opozici k výše zmíněnému kulturně nacionalistickému rámování pojmem suverenity. Ačkoli v tomto případě byl utilitární cíl (tj. zabránění hospodářskému poklesu) zdůrazňování solidarity zjevně nadřazen (tzn. solidarita se státy zasaženými krizí zde byla pojmána do velké míry jako prostředek k dosažení cíle utilitárního), přesto nelze význam zmiňování solidarity podceňovat jako rám sám o sobě. Ten vypovídá o tom, jaký způsob řešení krize *ve vztahu k ostatním státům* ČSSD preferovala – solidarita zde stála v opozici k opatřením upřednostňujícím například snížení počtu členů eurozóny, návrat k národním měnám apod.

Posledním utilitárním rámem (opět zaměřeným na politickou efektivitu) byl pro ČSSD národní zájem. Ten by měla Česká republika podle sociálně demokratických senátorů prostřednictvím svého členství v EU chránit. To ale může dělat pouze tehdy, bude-li mít v EU patřičný vliv, který ovšem získá pouze za těch okolností, že její jednání bude předvídatelné a důvěryhodné pro její partnery v rámci evropské integrace (Senát PČR 2011). Předseda Senátu Milan Štěch toto jinými slovy shrnul při svém příspěvku v Senátu při druhém čtení návrhu, když poznamenal, že Česká republika si v poslední době „udělala ostudu“ již v souvislosti s fiskálním paktem a neměla by na sebe dále „upozorňovat“ (Senát PČR 2012). Když prezident Miloš Zeman v dubnu 2013 přikročil k podpisu smluvního dodatku měnicího čl. 136 SFEU a tento akt doprovodil i symbolickým vyvěšením unijní vlajky na Pražském hradě, hovořil předseda ČSSD o posílení pozice země v EU a znovunabytí možnosti „realisticky a sebevědomě obhajovat národní zájmy“ (Sobotka 2013). V reakci na ODS, kterou přinejmenším někteří z jejích poslanců či senátorů označují, pokud jde o postoj k integraci, za spojence britské Konzervativní strany, zazněla ze strany sociálně demokratických poslanců kritika v tom smyslu, že Velká Británie si sice pozici své konzervativní vlády může dovolit vzhledem ke své geopolitické pozici,

Česká republika však s ohledem na svou pozici ve středu kontinentu podobné vymezování se nemůže riskovat.

8. Maďarská socialistická strana

Z voleb, které v Maďarsku proběhly v roce 2010, vyšla vítězně strana Fidesz, kandidující společně s křesťansko-demokratickou KDNP. Šlo o vítězství jednoznačné, zajišťující poslancům Fideszu a KDNP pohodlnou třípětinovou většinu v parlamentu. Tato pozice umožnila vládě pod vedením Viktora Orbána podniknout kroky, které se následně staly cílem kritiky nejen maďarských opozičních stran, nýbrž i zahraničních partnerů Maďarska, a to včetně EU a USA. Vláda Fidesz a KDNP se proti EU a jejím opatřením na boj s důsledky krize poměrně ostře vymezovala, v souladu se svým programem na vytvoření „Maďarska pro střední třídu“ a akcentací nacionalistických prvků. Dlužno podotknout, že socialisté, kteří v souvislosti s výše zmíněným skandálem v roce 2006, jenž v zemi vyprovokoval největší nepokoje od roku 1989, nebyli ani po roce 2010 úspěšní ve snaze získat ztracenou popularitu u maďarských občanů a ve volbách získali pouze 59 parlamentních křesel. Jejich volební preference se kontinuálně drží na nižší úrovni v porovnání nejen s vládní koalicí Fidesz – KDNP, nýbrž od roku 2014 i s extrémně pravicovou stranou Jobbik, a to i přesto, že hlavní záporná postava událostí z roku 2006 a tehdejší předseda vlády Ferenc Gyurcsány v březnu 2009 rezignoval na funkci premiéra i předsedy MSzP.

Stejně jako Česká republika nepatří ani Maďarsko mezi členské země eurozóny a fakticky tak jeho parlament rovněž schvaloval pouze modifikaci článku 136 SFEU. Maďarská parlamentní rozprava byla, na rozdíl od české, poměrně stručná a věcná a návrh byl přijat většinou 320 hlasů.⁶ Ačkoli poslanci sociální demokracie hlasovali pro ratifikaci změny Smlouvy, do parlamentní rozpravy o ní se nepřihlásil ani jeden z nich, zřejmě s ohledem na to, že schválení změny parlamentem bylo téměř jisté. Jedinou stranou apelující v rámci rozpravy na otázku nebezpečí narušení suverenity Maďarska vznikem mechanismu a obecně vyjadřující nelibost vůči celému procesu evropské integrace byla podle očekávání strana Jobbik (Országgyűlés 2015).

O to více se sociální demokraté k tématu vyjadřovali na svých webových stránkách, na nichž je obecně problematice EU věnován poměrně rozsáhlý prostor. Stránka obsahuje zprávy týkající se delegace MSzP do EP, na jehož půdě se maďarští sociálně demokratičtí poslanci zapojovali i do diskuse o ESM. V těchto vyjádřeních se objevují obecné poznámky o nutnosti solidarity se státy, které se dostaly do potíží, ať už coby cíli jako takovém nebo prostředkem

---

⁶ Projednávání proběhlo 27. února 2012. Pro návrh hlasovali vládní poslanci Fidesz-KDNP a dále pak poslanci MSzP, Demokratické koalice a LMP, proti potom poslanci strany Jobbik (Országgyűlés 2015).

nezbytným pro udržení stability eurozóny a potažmo i Maďarska (MSzP 2011, 2013). Tato argumentace se podobá výše uvedené ČSSD – je zde zřetelné propojení utilitárního cíle s cílem kulturním, přičemž první z nich – ekonomická stabilita – může být vnímán jako nadřazený tomu druhému.

Rovněž podobně jako v případě ČSSD se i u MSzP objevují rámy zařaditelné do kategorie politické efektivity. MSzP nicméně na rozdíl od ČSSD neargumentuje potřebou efektivity fungování vlastního národního státu v rámci integračního projektu, nýbrž nutností efektivity fungování EU jako takové ve smyslu její demokratizace. Prostřednictvím svých zástupců v EP se maďarští sociální demokraté k ESM vyjadřovali už v počátečních fázích vyjednávání, a to v tom smyslu, že použití zjednodušené procedury aktualizace SFEU je sice přípustné a vzhledem k akutní povaze situace, v níž se eurozóna aktuálně nachází a jež hrozila ohrožením evropského politického i ekonomického projektu, i žádoucí. Stejně tak bylo podle nich nicméně nezbytné dbát na zachování transparentnosti rozhodovacího procesu. ESM byl ze strany poslanců MSzP označován za „první krok k vytvoření evropské hospodářské vlády“, kterýžto pojem byl v daném kontextu v souladu s obecnou sociálně demokratickou ideologií vnímán pozitivně (MSzP 2011a). Ještě před ratifikací Smlouvy o vytvoření ESM hlavami vlád členských států eurozóny hovořila jedna ze zástupkyň MSzP v EP o nutnosti zachování „ducha komunitární metody“ v nastavení i fungování mechanismu, a to zejména s ohledem na fakt, že ve skutečnosti jde o čistě mezivládní projekt (MSzP 2011b).

S problematikou demokratického rozměru evropské integrace bylo obecně spojováno téma samotného vzniku ESM a ostatních nástrojů boje s finanční a ekonomickou krizí na straně EU, tedy nikoli pouze samotného charakteru těchto opatření. Jeden z příspěvků na webových stránkách hovořil o vzniku těchto opatření „za zavřenými dveřmi“ a bez dostatečného mandátu od občanů Unie, přičemž jediným nositelem přímé demokratické legitimacy je EP jako jediná instituce EU, jejíž členové jsou přímo voleni. MSzP byla oproti svým zkoumaným protějškům přinejmenším rétoricky explicitnější ohledně svého pozitivního vztahu k evropské integraci. Lze samozřejmě namítnout, že to je způsobeno skutečností, že se jedná o zástupce strany, kteří působí přímo v instituci EU; za vypovídající lze nicméně označit už to, jak velký prostor je vyjádřením zástupců MSzP v EP na webu strany věnován.

I u MSzP nicméně utilitární rámování politickou efektivitou úzce souviselo s užíváním rámců ekonomických. V souvislosti s ESM se u MSzP objevil i názor, že státy, které prozatím nepatří mezi členy eurozóny, by měly participovat na rozhodnutích, která sice mohou formálně postihovat takové státy, které jejími členy jsou, nicméně v konečném důsledku mají potenciál [ekonomicky] ovlivnit všechny členské země EU (MSzP 2013).

9. SMER – sociální demokracie

Ve volebním období mezi lety 2006 a 2010 vládl SMER v koalici s Lidovou stranou – Hnutím za demokratické Slovensko a Slovenskou národní stranou. Před volbami v roce 2010 se SMER dostal do podobné situace jako ČSSD, když sice dosáhl nejvyššího volebního zisku ze všech kandidujících stran, nicméně se ocitl v opozici v důsledku uzavření povolební středopravé vládní koalice. Vládě však byla v roce 2012 v Národní radě vyslovena nedůvěra. Z následujících předčasných voleb vyšla strana SMER vítězně a sestavila vládu (Úřad vlády SR 2015).

Slovensko je jedinou ze členských zemí eurozóny zkoumaných v rámci tohoto textu.⁷ Kromě ratifikace článku 136 SFEU tak ve slovenském parlamentu proběhlo i jednání o samotném zavedení mechanismu.⁸ Ze stejného důvodu hlasovali slovenští poslanci i o tom, zda přijmout doplnění smlouvy o EFSF, který měl v modifikované podobě fungovat do doby, než bude aktivován ESM. Téma se stalo spouštěčem vládní krize a hlasování o EFSF bylo v Národní radě spojeno s vyslovením důvěry koaliční vládě Ivety Radičové. Při dotyčném hlasování došlo k paradoxní situaci, kdy poslanci středopravicové koalice hlasovali do jisté míry v rozporu s koaličním politickým programem (a koaliční smlouvou) *pro* rozšíření tzv. eurovalu, zatímco SMER, stejně jako jedna ze stran vládní koalice, SaS, se hlasování zdrželi. Z předčasných voleb, které se na Slovensku konaly v březnu 2012, vyšla strana SMER vítězně. Jakkoli dohoda o EFSF neměla de facto nic společného se založením ESM jako takového, jednání slovenských sociálních demokratů je ilustrativní v tom smyslu, že odhaluje jejich ochotu vzít si evropské téma jako „rukojmí“, pokud jde o domácí politickou situaci.

Změna rétoriky strany v souvislosti s ESM mezi obdobími, kdy se nacházela v opozici, a obdobími ve vládě je zřejmá. V březnu 2011 strana na svém webu kritizovala tehdejšího ministra financí za nedostatečně výhodné podmínky, které pro Slovensko prosadil při jednání euroskupiny o zřízení eurovalu. V tomto příspěvku se objevují poznámky o velkém poměru příspěvku Slovenska do mechanismu ke slovenskému státnímu dluhu a kritika ministra financí za „placení do Bruselu“ (SMER 2011).

V roli vládní strany zaujímal SMER k ESM smířlivější stanovisko. Obdobně jako v případě ČSSD a MSzP užívali i jeho zástupci při komentování ESM zejména utilitární rámy související s politickou efektivitou, respektive efektivitou fungování Slovenska v rámci eurozóny, a dále pak s fungováním eurozóny jako takové. Slovenská parlamentní rozprava o ratifikaci změny článku 136 SFEU se konala ve stejný den, jako hlasování o důvěře vládě Roberta Fica a jejím

---

⁷ V případě strany SMER je pozoruhodné, že obsah ani množství vyjádření jejich zástupců k tématu ESM se nijak výrazně neliší od ostatních dvou stran zkoumaných v rámci tohoto textu, a to i přesto, že Slovensko je členem eurozóny.

⁸ Jednání o ratifikaci změny SFEU proběhlo 15. května 2012, samotné hlasování o ESM pak 21. a 22. června 2012.

programu, a proběhla téměř bez zapojení poslanců strany SMER, což bylo opozičními poslanci kritizováno. V jejím rámci částečně došlo k vyjasňování pozic mezi poslanci stran bývalé koaliční vlády a poslanci SaS, kteří následně jako jediný klub hlasovali jednotně proti návrhu (NRSR 2015). Několik dní po schválení vzniku ESM pak proběhlo ve slovenské Národní radě hlasování o návrhu vlády na použití zkráceného legislativního řízení týkajícího se ESM a doplnění některých zákonů tak, aby mohl ESM vstoupit v platnost co nejdříve,⁹ což ministr financí odůvodnil nutností co nejrychlejší stabilizace Unie (NRSR 2015). Tento návrh byl schválen, přičemž jediným klubem, jehož všichni členové hlasovali proti, byl opět klub strany SaS (NRSR 2015).

Ministr financí a místopředseda vlády Peter Kažimír zdůraznil, že schválení změny Smlouvy představuje pozitivní signál pro „evropské partnery“ a důkaz toho, že Slovensko je korektním, solidárním a spolehlivým členem Unie (NRSR 2015). ESM byl prezentován jako jeden z nástrojů, které mají za cíl pomoci napravit některé z nedostatků, kterými nastavení eurozóny trpí; negativní rozhodnutí o přijetí ESM by pro Slovensko údajně přineslo následky, které by byly horší, než rizika, která s sebou neslo schválení mechanismu (NRSR 2015). Ještě před schůzí pak Robert Fico prohlásil, že je třeba, aby Slovensko před svými evropskými partnery ukázalo, že je zodpovědné a schopné plnit své „domácí úkoly“ (Teraz 2012; SME 2012a) a že coby „samostatná a suverénní země“ je ochotno k ratifikaci ESM za podmínek podpory parlamentní většiny přistoupit (v reakci na snahu opozice o odklad ratifikace eurovalu) (Pravda 2012a). Je zřejmé, že v roli vládní strany měl SMER větší motivaci pro zajištění pověsti Slovenska coby stabilního partnera pro ostatní členské země EU. Pozoruhodné přirovnání zaznělo z úst jedné z poslankyň strany, která hospodářské sjednocování zemí, které přijaly společnou měnu, přirovnala ke znovusjednocení Německa, a to i pokud jde o potřebu nivelizovat životní úroveň obyvatel jednotlivých států eurozóny (NRSR 2015).

V reakci na projevy některých opozičních poslanců pak ministr zahraničí Miroslav Lajčák několikrát zdůraznil jasně proevropskou pozici strany SMER, opět však spíše v pragmatických (užitných) než hodnotových (kulturních) pojmech. ESM je podle něj třeba vnímat jako nástroj na posílení globální pozice EU, konsolidaci eurozóny a jejího finančního postavení. Obsáhle se nicméně vyjádřil k hodnotě principu solidarity v rámci EU (NRSR 2015).

Argumenty ve prospěch ESM, které se objevily na webu strany SMER, se do velké míry podobaly těm zmíněným v parlamentu. Ještě před předčasnými volbami konanými v březnu 2012 Robert Fico, coby lídr strany s prakticky nezpochybnitelnou perspektivou vítězství v těchto volbách, v narážce na nejednotnost koaliční vlády Ivety Radičové prohlásil, že ESM bude představovat

---

⁹ Cílem bylo přijetí legislativy umožňující plnění závazků vyplývajících ze Smlouvy o založení ESM v co nejkratším čase.

jedno z klíčových témat při jednání o sestavování nové vlády, a to v tom smyslu, že ESM by neměl být tématem, které bude potenciální novou vládu rozdělovat (SMER 2012).

Problematika ESM byla stranou SMER rámována i ekonomicky. Peter Kažimír označil stabilitu eurozóny za jednu ze zahraničněpolitických priorit Slovenska a rovněž jeho ekonomický zájem, vzhledem k proexportní orientaci země a objemu vývozu do ostatních zemí EU (NRSR 2015). V rozhovoru pro Slovenský rozhlas řekl, že náklady na ESM jsou pro Slovensko sice vysoké, přesto je však zavedení mechanismu třeba kvůli zabránění dalšímu zhoršení hospodářské situace v eurozóně (Pravda 2012, SME 2012b). Kažimír v tomto kontextu poukázal i na výši prostředků, které Slovensko od roku 2004 získalo prostřednictvím svého členství v EU z jejích strukturálních fondů. Podle Kažimíra bylo dokonce možné celé krizi předejít, kdyby obdobný mechanismus existoval už dříve.

10. Diskuse

Jakkoli takové konstatování není s ohledem na výše zmíněné poznámky k sociálně demokratické ideologii automatické, lze tvrdit, že postoje zkoumaných politických stran byly obdobné. Ačkoli se rétorika ČSSD, MSZP a strany SMER lišila s ohledem na jejich pozici v národních parlamentech a strategii, kterou strany volily směrem ke svým politickým oponentům, ve výsledku je zřejmé, že tyto strany zachovávají pozitivní přístup k evropské integraci a konkrétně k ekonomickému sjednocování členských států EU. Nejčastěji užívanými pojmy v argumentaci pro ratifikaci změny článku 136, respektive samotného mechanismu, byla *stabilita eurozóny* a z ní vyplývající *stabilita národních ekonomik a pozitivní image států v očích ostatních členů Unie*. V souladu s distinkcí Helblinga a kol. tedy lze tvrdit, že sociálně demokratické strany užívaly spíše utilitární, než kulturní rámy. V rámci této kategorie pak jde zejména o rámy politické efektivity, a to v souladu s obecnými ideologickými východisky sociálně demokratických stran – tj. výhodností zapojení do nadnárodního integračního projektu, v jehož rámci lze efektivněji dosáhnout sociálních cílů.

Všechny strany, jejichž vyjádření byla v rámci tohoto textu zkoumána, zároveň používaly ve své argumentaci tvrzení, u nichž je zřejmé, že jsou založena hodnotově, stejně jako pragmatické úvahy, vztahující se prakticky výhradně k ekonomickému zájmu jejich konkrétních států. MSZP se od ostatních zkoumaných stran odlišovala v míře důrazu, který kladla na demokratický rozměr opatření. Rovněž je zřetelné, že zástupci MSZP projevíli tendenci zasazovat specifickou problematiku ESM do širšího kontextu směřování EU a v tomto smyslu ji pojímali jako prostředek ze zdůraznění své vize o tom, jak by toto směřování mělo vypadat. To lze nicméně vysvětlit tím, že na webových stránkách MSZP se k tématu nejčastěji vyjadřovali její poslanci v EP, tedy tělese, které

v rámci institucionálního nastavení EU klade na prosazování a posilování demokratických principů tradičně největší roli. U poslanců EP lze navíc očekávat větší míru obeznamenosti s aktuální situací v EU a snahy o zasazování problematiky do aktuálního kontextu, než u představitelů strany působících primárně na národní rovině. Skutečnost, že na webových stránkách ČSSD ani SMERu se jejich europoslanci k tématu nevyjadřovali, lze nicméně rovněž označit za vypovídající, pokud jde o význam, který tyto strany přikládají problematice EU.

Na tomto místě je nicméně třeba si uvědomit, že výše uvedená zjištění mohou být důsledkem povahy zdrojů, z nichž tato analýza vychází. Relevantnější závěr o tom, která dimenze problematiky evropské integrace má pro danou stranu vyšší prioritu, by bylo možné získat na základě analýzy programových dokumentů stran, které představují základní vymezení k tématům, které jsou pro stranu relevantní (Dolezal et al. 2012: 892). U těch nicméně nelze očekávat, že se budou podrobně soustředit na parciální opatření typu ESM; jsou tak vhodnější ke zkoumání obecných stranických pozic. Prostřednictvím analýzy námi využitých pramenů, tedy sdělení a komentářů na webových stránkách a projevů zástupců stran na plénu parlamentních shromáždění, doplněných o vyjádření v médiích, jsme nicméně byli schopni identifikovat nejen samotné postoje stran, nýbrž i způsob, jakým jsou vyjadřovány a též jejich modifikace v dynamickém prostředí, kde jsou zástupci stran nuceni přizpůsobovat se měnícím se podmínkám. V rámci tohoto textu je zřejmě nejmarkantnějším příkladem strana SMER a změny její rétoriky v pozici opoziční a vládní strany.

Je zapotřebí zdůraznit, že v těchto vyjádřeních je obtížné jasně odlišit a klasifikovat, která vyjádření jsou založena spíše hodnotově a která akcentují spíše racionální hledisko řečníka. Zástupci stran mají tendenci mezi sebou jednotlivé pojmy propojovat a volně přecházet mezi jednotlivými „kategoriemi“. Jakkoli tedy například argumentace solidaritou mezi jednotlivými evropskými státy může být interpretována jako vyjádření hodnotových motivací, je použití tohoto pojmu často spojeno s jeho instrumentální dimenzí – mimo jiné jako zdůrazňování nutnosti být solidární s evropskými partnery za účelem dosažení stability eurozóny a tím následně zabránění výkyvům vlastní ekonomiky. Tento příklad se objevoval u všech námi analyzovaných stran. ČSSD, MSZP i SMER zastávaly podobné pojetí prohlubování ekonomické integrace coby prostředku k dosažení cíle, jímž je ekonomická prosperita evropských států. Zejména čeští a slovenští sociální demokraté ve svých vyjádřeních týkajících se ESM zohledňovali nutnost působit jako spolehlivý a stabilní partner pro ostatní členské země EU. Tyto argumenty by opět bylo možné označit za vycházející z hodnotové orientace stran, nicméně i jako výsledek pragmaticky nastavené „zahraničněpolitické“ strategie.

11. Závěr

Z obecnějšího hlediska budoucího směřování a vývoje evropského integračního projektu lze na výše uvedené poznatky nahlížet jako na znak (byť velmi dílčí) toho, že politické strany v členských zemích EU, které náleží do stejné stranické rodiny, mají tendenci zaujímat obdobná stanoviska a jako takové být v rámci skupin v EP či evropských politických stran schopny plnit klíčovou funkci agregace zájmů v potenciálně se rozvíjejícím demokratickém politickém systému EU na nadnárodní úrovni. Syntéza výsledků dílčích regionálních studií zabývajících se koherencí mezi stranami spadajícími do jednotlivých politických rodin poskytne ucelený obrázek o případných rozdílech v tomto ohledu mezi západní a východní, respektive severní a jižní Evropou. Zkoumání pozic zástupců různých politicko-stranických rodin ke *specifickým* unijním politikám a nástrojům má navíc potenciál přispět k aktualizaci a zpřesnění dosavadního poznání ohledně vztahu pozic k evropské integraci a pozic v rámci klasických dělicích linií.

Literatura a prameny

Poznámka: elektronické zdroje ověřeny k 20. dubnu 2016.

- Bartolini, Stefano (2005): *Restructuring Europe: Centre Formation, System Building, and Political Structuring between the Nation State and the European Union*. Oxford: Oxford University Press.
- Batory, Ágnes (2002): „Attitudes to Europe. Ideology, Strategy and the Issue of European Union Membership in Hungarian Party Politics.“ *Party Politics* 8(5): 525–539. DOI: 10.1177/1354068802008005002
- Belling, Vojtěch (2014): „Exekutivní vládnutí jako nový model politiky v Evropské unii? Krizová politika EU a její dopady na politický systém.“ *Mezinárodní vztahy* 49(4): 9–27
- Benford, Robert D. a David A. Snow (2000): „Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment.“ *Annual Review of Sociology* 26: 611–639. DOI: 10.1146/annurev.soc.26.1.611
- Berman, Sheri (2006): *The Primacy of Politics. Social Democracy and the Making of Europe's Twentieth Century*. New York: Cambridge University Press.
- Bressanelli, Edoardo (2014): *Europarties after Enlargement. Organization, Ideology and Competition*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Dienstbier, Jiří (2012): „Ostnatý drát varuje.“ On-line (<http://www.cssd.cz/media/cssd-v-mediich/ostnaty-drat-varuje/>).
- Dolezal, Martin et al. (2012): „The Life Cycle of Party Manifestos: The Austrian Case.“ *West European Politics* 35(4): 869–895. DOI: 10.1080/01402382.2012.682349
- EFSF (2015). „European Financial Stability Mechanism.“ On-line (<http://www.efs.europa.eu/about/index.htm>).
- Election resources (2015): „April 11-25, 2010 National Assembly Election Results – Hungary Totals.“ On-line (<http://www.electionresources.org/hu/assembly.php?election=2010>).

- Entman, Robert M. (1993): „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm.“ *Journal of Communication* 43(4): 51–58. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x
- Entman, Robert M. (2003): „Cascading Activation: Contesting the White House’s Frame After 9/11.“ *Political Communication* 20(4): 415–432. DOI: 10.1080/10584600390244176
- ESM (2012): „Treaty establishing the European Stability Mechanism.“ On-line (<http://www.esm.europa.eu/pdf/ESM%20Treaty%20consolidated%2013-03-2014.pdf>)
- Featherstone, Kevin (1988): *Socialist parties and European Integration. A Comparative History*. Manchester: Manchester University Press.
- Helbling, Marc, Dominic Hoeglinger a Bruno Wüest (2010): „How political parties frame European integration.“ *European Journal of Political Research* 49(4): 496–521. DOI:10.1111/j.1475-6765.2009.01908.x
- Hix, Simon a Christopher Lord (1997): *Political Parties in the European Union*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hloušek, Vít a Lubomír Kopeček (2010): *Origin, Ideology and Transformation of Political Parties. East-Central and Western Europe compared*. Aldershot: Ashgate.
- Christova, Alma (2011): „The European Stability Mechanism: Progress or Missed Opportunity?“ *Baltic Journal of European Studies* 1(2): 49–57.
- Kitschelt, Herbert (1994): *The Transformation of European Social Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kopecký, Petr a Cas Mudde (2002): „The Two Sides of Euroscepticism. Party Positions on European Integration in East Central Europe.“ *European Union Politics* 3(3): 297–326. DOI: 10.1177/1465116502003003002
- Kriesi, Hanspeter (2007): „The Role of European Integration in National Election Campaigns.“ *European Union Politics* 8(4): 389–403. DOI: 10.1177/1465116507073288
- Marks, Gary, Carol J. Wilson a Leonard Ray (2002): „National Political Parties and European Integration.“ *American Journal of Political Science* 46(3): 585–594.
- MSzP (2011a): „Stabilitás és átláthatóság.“ On-line (http://mszp.hu/hirek/stabilitas_es_atlathatosag).
- MSzP (2011b): „Zöld út a szerződés módosításnak.“ On-line (http://mszp.hu/hirek/zold_ut_a_szerzodesmodositasnak).
- MSzP (2013): „Egyre szorosabb unió: erősíteni kell az európai polgárok képviselését.“ On line (http://mszp.hu/hirek/egyre_szorosabb_unio_erositeni_kell_az_europai_polg_ arok_kepviseletet)
- NRSR (2015): „Textový prepis rozpravy 15. 5. 2012, 21. 6. 2015 a 22. 6. 2015.“ *Národná rada Slovenskej Republiky*, on-line (<http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=schodze%2frozprava>).
- Oliver, Pamela E. a Hank Johnston (2000): „What a Good Idea! Frames and Ideologies in Social Movement Research.“ *Mobilization* 5(1): 37–54.
- Országgyűlés (2015): „Felszólalás adatai. 166. ülésnap (2012.02.27.), 180-186. felszólalás.“ On-line (http://www.parlament.hu/orszaggyulesi-naplo-elozo-ciklusbeli-adatai?p_auth=2pzT48sh&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcpql%2Fogy_naplo.naplo_fadat_aktus%3Fp_ckl%3D39%26p_ uln%3D166%26p_felszo%3D180%26p_felszig%3D186%26p_aktus%3D49).

- Pravda (2012a): „Fico: Euroval bude schválený do konca júna.“ *Pravda*, 14. 6. 2012, on-line (<http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/174755-fico-euroval-bude-schvaleny-do-konca-juna/>).
- Pravda (2012b): „Kažimír pripustil, že náklady Slovenska na euroval sú vysoké.“ *Pravda*, 23. 6. 2012, on-line (<http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/247100-kazimir-pripustil-ze-naklady-slovenska-na-euroval-su-vysoke/>).
- Pravda (2012c): „Fico: Slovensko nie je pripravené pomôcť krajinám, ktoré nereformujú.“ *Pravda*, 3. 7. 2012, on-line (<http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/248411-fico-slovensko-nie-je-pripravene-pomocet-krajinam-ktore-nereformuju/>).
- PSP ČR (2015): „Stenografický záznam jednání Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR z úterý 5. června 2012.“ On-line (<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/040schuz/s040016.htm#r2>).
- Rada EU (2015): „Evropský mechanismus finanční stabilizace.“ *Eur-lex*, 11. 5. 2010 (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV:ec0009>).
- Senát Parlamentu ČR (2011): „Těšnopisecká zpráva z 10. schůze Senátu (1. den schůze – 20.07.2011).“ On-line (<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/psssenat/hlasovani?action=steno&O=8&IS=4615&D=20.07.2011#b11772>).
- Senát Parlamentu ČR (2012): „Těšnopisecká zpráva z 21. schůze Senátu (1. den schůze – 25.04.2012).“ On-line (<http://www.senat.cz/xqw/webdav/psssenat/original/64331/54303>).
- SME (2012a): „Trvalý euroval bude určite schválený, sľubuje Paška.“ *SME*, 12. 6. 2012, on-line (<http://ekonomika.sme.sk/c/6414848/trvaly-euroval-bude-urcite-schvaleny-sľubuje-paska.html>).
- SME (2012b): „Kažimír: Účasť v eurovale je nevyhnutná pre eurozónu.“ *SME*, 24. 6. 2012, on-line (<http://ekonomika.sme.sk/c/6431585/kazimir-ucast-v-eurovale-je-nevyhnutna-pre-eurozonu.html>).
- SMER-SD (2011): „Ivan Mikloš kamufluje s Európskym stabilizačným mechanizmom.“ On-line (<http://www.strana-smer.sk/2034/ivan-miklos-kamufluje-s-europskym-stabilizacnym-mechanizmom>).
- SMER-SD (2012): „Summit EÚ potvrdil politiku SMERU-SD.“ On-line (<http://www.strana-smer.sk/3444/summit-eu-potvrdil-politiku-smeru-sd>).
- SMER-SD (2015): „EÚ: R. Fico odkázal Grékom, že v otázke odpustenia dlhu ‚narazí kosa na kameň‘.“ On-line (<http://www.strana-smer.sk/7712/eu-r-fico-odkazal-grekom-ze-v-otazke-odpustenia-dlhu-narazi-kosa-na-kamen>).
- Snow, David A. a Robert D. Benford (2000): „Clarifying the Relationship between Framing and Ideology.“ *Mobilization* 5(1): 55–60.
- Sobotka, Bohuslav (2013): „ČSSD vítá fakt, že prezident Zeman podepsal dodatek Lisabonské smlouvy.“ On-line (<http://www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/cssd-vita-fakt-ze-prezident-zeman-podepsal-dodatek-lisabonske-smlouvy/>).
- Spáč, Peter (2012): „Slovakia“. In: Havlík, Vlastimil a Aneta Pinková (eds.), *Populist political parties in East-Central Europe*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 227–258
- Statham, Paul a Emily Gray (2005): „The public sphere and debates about Europe in Britain.“ *The European Journal of Social Science Research* 18(1): 61–81. DOI: 10.1017/S1755773909990154

- Statham, Paul a Ruud Koopmans (2009): „Political party contestation over Europe in the mass media: who criticizes Europe, how, and why?“ *European Political Science Review* 1(3): 435–463.
- Teraz (2012): „Premiér: Nie je zásadný dôvod na odklad ratifikácie trvalého eurovalu.“ *Teraz*, 12. 6. 2012, on-line (<http://www.teraz.sk/ekonomika/premier-nie-je-ziadny-zasadny-dovo/11714-clanok.html>).
- Úrad vlády SR (2015): „História vlád.“ On-line (<http://www.vlada.gov.sk/historia-vlad/>).
- Van Gorp, Baldwin (2007): „The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In.“ *Journal of Communication* 57(1): 60–78. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2006.00329.x
- Webové stránky ESM (2015). On-line (<http://www.esm.europa.eu/index.htm>).
- Wigglesworth, Robin a Ralph Atkins (2012): „ESM threatens to expose ‚soft core‘.“ *Financial Times*, October 3rd 2012, on-line (<https://www.ft.com/content/9f1bd9b0-0d65-11e2-99a1-00144feabdc0>).
-

Social Democratic Parties in the Czech Republic, Hungary and Slovakia and Their Positions towards the European Stability Mechanism

SUMMARY

The article examines the positions of social democratic political parties in the Czech Republic, Slovakia and Hungary on the introduction of the permanent European Stability Mechanism. Given that no linear relationship has been proven between the position of parties on the traditional left-right spectrum and their position towards European integration, the article aims to analyze if the social democratic parties, as members of one of the traditional party families, tend to frame the issue in a similar way, based on their regional as well as ideological proximity. The article therefore focuses on the national contexts of the parties, i.e. how they communicate the issue to their national audiences.

The classic social democratic ideology traditionally puts emphasis on the value of solidarity and the role of the nation state in pursuing it. In the context of the globalization process, this role of the nation state might be overtaken by the European Union. Given that the working of the ESM is based on a mutual solidarity among the EU member states, the social democratic parties should generally be in favor of it. It is, however, important to mention that the way the political parties frame the issue of the ESM obviously does not depend exclusively on their ideological preferences but also on their political and electoral strategies.

Referring to Entman, the article focuses on the frames which are present in the mind of the speaker and assumes that the speaker uses these frames consciously and with the purpose of gaining superiority over his or her political opponent. In the text, frames are defined as influenced by ideology, however used strategically with the aim to get as much support for a certain position as possible. Based on the research by Helbling et al.,

the article differentiates between cultural frames on the one hand and utilitarian frames on the other and tries to categorize the expressions of the parties' representatives accordingly. Given the character of the ESM, the research embarks upon the presumption that the economic frames will mostly refer to its economic profitability, either for the EU or for the individual member states. The utilitarian frames on the other hand will be linked to the doubtful democratic legitimacy of the proposed measures, i.e. mainly the absence of parliamentary control.

The analyzed expressions are limited to the web pages of the political parties mentioned above and the records of the parliamentary sessions in which the topic of the ESM was discussed. These resources are further supplemented by statements in the media. This way of limiting the corpus helps to ensure that the analyzed resources are equivalent, detailed and of an appropriately formal nature.

The analysis showed that the political debate about the ESM in the Czech Republic was not limited to the issue itself and instead encompassed the broader topic of the eventual membership of the country in the Eurozone and even the current development of European integration in general. The Czech Social Democratic Party, back then in opposition, used the topic of the ESM to criticize the center-right government, using mainly frames of political efficiency and efficacy (participation of the Czech Republic in the integration process; national interest), economic prosperity (preventing economic decline), as well as culture – where the party utilized both the multicultural-universalist (solidarity) and cultural-nationalist (sovereignty) frames.

The Hungarian Socialist Party, also in opposition, used the frames of political efficiency and efficacy, although rather in relation to the level of the European Union and its democratization. These frames were further closely linked to the frames of economic prosperity, stressing that not only the member states of the Eurozone can be affected by the decisions that formally apply only to them.

The SMER – Social Democracy changed its rhetoric rather substantially after its shift from opposition to government. While in opposition, the party had taken a critical stance towards the ESM, in the context of criticizing the center-right government. As a government party, the approach of SMER had become more positive and the party representatives used frames of political efficiency and efficacy (functioning of the Eurozone and the position of Slovakia within it; the image of Slovakia in the eyes of its European partners) and economic prosperity (Slovakia's economic interest, preventing further deterioration of the situation in the Eurozone).

Although the rhetoric of the three above mentioned parties differed depending on their position in the national parliaments and their strategies towards their political rivals, it can be said that all of the parties showed a positive approach towards European integration, particularly in the discussed topic of the ESM as an economic measure. The parties used utilitarian rather than cultural frames and they used them in accordance with social democratic ideology, i.e. stressing the profitability of being involved in a supranational integration project through which their social objectives could be achieved. The analysis seems to indicate that the Hungarian Socialist Party puts greater emphasis on the topics connected with European integration than the other two parties. It should also be noted that it is not easy to conclusively tell which expressions are value-based and which are pragmatic. The conclusion that the social democratic parties in the three

Central European countries are more or less consistent in their positions towards a sectional topic connected to European integration could contribute to the research into the possibility of supranational political parties fulfilling the key role in the developing democratic political system of the European Union.